

”Kehua ja kannustaa miljoona kertaa päivässä”

Varhaiskasvattajien näkemyksiä positiivisesta kasvatuksesta

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Lahdensivun kampus, sosiaalian koulutus

syksy, 2017

Milla Raitala

Sosiaalialan koulutus
Varhaiskasvatus
Lahdensivu

Tekijä	Milla Raitala	Vuosi 2017
Työn nimi	”Kehua ja kannustaa miljoona kertaa päivässä” – Varhaiskasvattajien näkemyksiä positiivisesta kasvatuksesta	
Työn ohjaaja	Päivi Veikkola	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietoa päiväkodin varhaiskasvattajien näkemyksistä positiivisesta kasvatuksesta. Opinnäytetyössä selvitettiin varhaiskasvattajien näkemyksiä positiivisen kasvatuksen toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa, sen mahdollisuuksista ja haasteista sekä kehittämis-kohteista. Tutkimuksen aihe valittiin tutkijan toimesta.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostui varhaiskasvatuksesta ja sen pedagogiikasta, positiivisesta pedagogiikasta ja positiivisesta psykologiasta, osallisuudesta sekä pedagogisesta dokumentoinnista työmenetelmänä. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin havainnoinnin ja lomakehaastatteluiden avulla. Havainnointiin on osallistunut erään Hämeenlinnan kaupungin varhaiskasvatusyksikön kaksi ryhmää ja tutkimuksen lomakehaastatteluihin on vastannut kaksitoista saman päiväkodin työntekijää.

Tutkimuksen tuloksissa käy ilmi, että tutkimukseen osallistuneen päiväkodin varhaiskasvattajat pitävät positiivista kasvatusta tärkeänä ajattelumallina varhaiskasvatuksessa sekä tiedostavat sen hyödyt lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle. Tutkimukseen vastanneet pitävät positiivisessa kasvatuksessa tärkeänä lapsen kuuntelua ja huomioonottamista, kehumista, kannustamista sekä lapsen vahvuuksien painottamista. Havainnoinnin avulla selville saatiin lisäksi myönteisen vuorovaikutuksen, kannustavan palautteen sekä osallisuuden ja pedagogisen dokumentoinnin merkitys positiivista kasvatusta toteutettaessa.

Avainsanat Varhaiskasvatus, positiivinen kasvatus, kannustus

Sivut 36 sivua, joista liitteitä 4 sivua

Degree Programme in Social Services
Early Childhood Education
Lahdensivu

Author	Milla Raitala	Year 2017
Subject	Early childhood educators' views about positive education	
Supervisor	Päivi Veikkola	

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to examine early childhood educators' views about positive education. The goal was to explore how positive education is executed and which opportunities, challenges and development needs there are in the context of early childhood education. Subject of this thesis was chosen based on the author's interest.

The theoretical background of the thesis comprises early childhood education and its pedagogy, positive pedagogy and positive psychology, participation and pedagogic documentation as a working method. This thesis was carried out as a qualitative research. The data were collected using a questionnaire and observation. The target group of the survey consisted of early childhood educators from a day care centre in Hämeenlinna. The obtained data were analysed according to the theoretical background and its themes.

The results show that according to the early childhood educators, they support positive education as a working method. Moreover, early childhood educators are aware of the benefits of positive education in children's wellbeing and growth. According to the results of the study, early childhood educators attach great importance to listening, admiring and encouraging the children.

Keywords Early childhood education, positive education, encouragement

Pages 36 pages including appendices 4 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	VARHAISKASVATUS PÄIVÄKODISSA	2
2.1	Varhaiskasvatus.....	2
2.1.1	Varhaiskasvatuksen tavoite.....	3
2.1.2	Varhaiskasvatuksen pedagogiikka.....	4
2.1	Päiväkoti varhaiskasvatuksen muotona.....	5
3	POSITIIVINEN KASVATUS	6
3.1	Positiivinen pedagogiikka ja positiivinen psykologia	6
3.2	Osallisuus varhaiskasvatuksessa	8
3.3	Pedagoginen dokumentointi työmenetelmänä.....	9
4	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	10
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA AINEISTON ANALYYSI	11
5.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	11
5.2	Laadullinen tutkimus ja aineiston hankinta	12
5.2.1	Osallistuva havainnointi	13
5.2.2	Strukturoitu lomakehaastattelu	14
5.3	Aineiston analyysi.....	14
5.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	15
6	HAVAINNOINNIN TULOKSET.....	16
6.1	Myönteinen vuorovaikutus – ”No mä annan sille pusun --”	16
6.2	Kannustava palaute – ”Oot osannu hirveen hyvin tehdä. Oot kyllä taitava.”	18
6.3	Osallisuus ja pedagoginen dokumentointi – ”Voitte keksii oman sadun, kuvataan se sit iPadilla.”	19
7	LOMAKEHAASTATELUN TULOKSET.....	21
7.1	Positiivisen kasvatuksen toteuttaminen	21
7.1.1	Mitä positiivinen kasvatus on?.....	22
7.1.2	Positiivisen kasvatuksen toimintatavat	22
7.1.3	Positiivisen kasvatuksen tilannesidonnaisuus.....	23
7.2	Positiivisen kasvatuksen mahdollisuudet ja haasteet.....	24
7.2.1	Itsetunnon ja minäkuvan vahvistuminen	24
7.2.2	Positiivisen elämänasenteen rakentuminen	25
7.2.3	Positiivisen kasvatuksen haasteet	25
7.3	Positiivisen kasvatuksen kehittäminen	25
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	26
9	POHDINTA.....	29
	LÄHTEET	31

Liitteet

Liite 1 Havainnointilomake
Liite 2 Lomakehaastattelu

1 JOHDANTO

Positiivisen kasvatustoiminnan lähtökohtana ovat asiat, jotka kannattelevat lapsia, tekevät oppimisesta mielekäästä ja saavat lapset tuntemaan oppimisen iloa (Kumpulainen, Mikkola, Rajala, Hilppö, Lipponen 2014, 225). Positiivista kasvatusta voidaan pitää positiiviseen psykologiaan ja positiiviseen pedagogiikkaan pohjautuvana kasvatusmallina. Positiivisessa pedagogiikassa lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen arviointi rakentuu lapsen, vanhemman ja opettajan yhteistyössä. Oppimisen ja hyvinvoinnin arvioinnissa korostuvat lapsen näkökulma ja osallisuus, lapsen kyky tunnistaa ja nimetä tunnetilojaan, kokemuksiaan ja vahvuuksiaan sekä käyttää näitä hyväksi työskentely- ja oppimisprosessissa. Positiivisessa pedagogiikassa lasten osallisuutta ja huomioimista tuetaan tarjoamalla heille mahdollisuuksia oman kokemusmaailmansa dokumentointiin. (Kumpulainen ym. 2014, 227).

Toteutan opinnäytetyössäni laadullisen tutkimuksen. Tutkin varhaiskasvatuksen henkilöstön näkemyksiä positiivisesta kasvatuksesta osallistuvan havainnoinnin havainnointilomakkeen (Liite 1) sekä strukturoidun haastattelun haastattelulomakkeen (Liite 2) avulla. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa työelämälle tutkimuksen kohteena olevan päiväkodin henkilöstön näkemyksistä positiivisesta kasvatuksesta ja sen toteuttamisesta päiväkodin arjessa. Tutkimuksessani pyrin löytämään päiväkodissa toteutettavan positiivisen kasvatuksen keskeiset toimintatavat, mahdollisuudet, haasteet sekä kehityskohteet.

Opinnäytetyön aihe valikoitui oman mielenkiintoni ja sen ajankohtaisuuden mukaan. Varhaiskasvatuslain 2 §:n mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset (PhL 580/2015). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet korostavat lapsen oppimista tukevana ja turvallisuuden kokemusta edistävinä tekijöinä muun muassa myönteisiä tunnekokemuksia ja vuorovaikutussuhteita sekä myönteistä kosketusta ja läheisyyttä. (Opetushallitus 2016, 20–21). Halusin valita aiheen, josta olen aidosti innostunut, ja jonka tutkimisesta on hyötyä myös työn tilaajalle. Positiivisuus, hyvän huomaaminen, kehuminen ja kannustaminen, aito kohtaaminen sekä yksilön ainutkertaisuuden arvostaminen ovat varhaiskasvatuksen keskeisiä arvoja. Tutkimuksen avulla halutaan tuoda näkyväksi, miten positiivista kasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksen arjessa.

Opinnäytetyössä tutustutaan ennen tutkimuksen toteutuksen ja sen tulosten esittelyä siihen liittyviin teemoihin ja keskeisiin käsitteisiin sekä aikaisempiin tutkimuksiin. Teoriataustan aluksi esittelen varhaiskasvatusta, sen tavoitetta ja pedagogiikkaa sekä päiväkotia varhaiskasvatuksen muotona. Luvussa kolme tarkastellaan opinnäytetyöni pääteemaa eli positiivista kasvatusta. Luvussa kuvataan positiivista pedagogiikkaa ja positiivista psykologiaa, osallisuutta ja pedagogista dokumentointia varhaiskasvatuksessa. Tämän jälkeen

luvussa neljä esittelen kaksi samasta aihepiiristä aiemmin toteutettua tutkimusta. Aiempien tutkimusten jälkeen luvussa viisi kuvaan tutkimukseni toteuttamista ja aineiston analyysiä. Kahdessa seuraavassa kappaleessa käsitelen ensin havainnoinnin ja sen jälkeen haastattelun tuloksia. Lopuksi pohdin tutkimuksessa syntyneitä johtopäätöksiä ja mahdollisia jatkotutkimusideoita.

2 VARHAISKASVATUS PÄIVÄKODISSA

Toteutan tutkimukseni eräässä Hämeenlinnalaisessa päiväkodissa. Luvussa kuvataan opinnäytetyölleni olennaisia teoreettisia lähtökohtia. Opinnäytetyöni tutkimuskohteeksi valikoitui päiväkotitoiminta, sillä olen kiinnostunut työskentelemään tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen parissa lastentarhanopettajana. Tässä luvussa kuvaan suomalaista varhaiskasvatusta, sen tavoitetta, pedagogiikkaa sekä osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Kerron lisäksi päiväkodista varhaiskasvatuksen muotona. Kuvailen teemoja opinnäytetyölleni merkittävistä näkökulmista. Käsiteltävät teemat on valittu tutkimuksen aihealuiden ja teoreettisten lähtökohtien mukaan.

Tutkin positiivista kasvatusta ja siksi on tärkeää tietää, miten varhaiskasvatusta toteutetaan ja mitä pedagogiikka varhaiskasvatuksessa tarkoittaa. Lisäksi on tärkeää tietää millainen ympäristö päiväkotitoiminta on ja millainen rooli osallisuudella on varhaiskasvatuksessa.

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatustilain (PhL 580/2015 1 §) mukaan varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa, jossa painotetaan erityisesti pedagogiikkaa. Varhaiskasvatusta voivat saada lapset, jotka eivät ole oppivelvollisuusikäisiä, ja erikoistilanteissa myös sitä vanhemmat lapset. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu. Lasten osallisuus sekä aktiivinen toimijuus yhteiskunnassa vahvistuvat varhaiskasvatuksessa opittujen tietojen ja taitojen myötä. (Opetushallitus 2016, 14.)

Varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat Suomen varhaiskasvatusta. Opetushallituksen laatiman varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, toteuttaa varhaiskasvatustilain säädettyjä varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä ohjata varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä (PhL 2015/580 9 §). Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kol-

mitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista. (Opetushallitus 2016, 8.)

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Kunnan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatusta voidaan antaa lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatukseen ja päivähoitolaista annettuun asetukseen sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. (Opetushallitus 2016, 14–15.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on monipuolinen, historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut, jatkuvasti muuttuva varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttava tapa toimia. Toimintakulttuuri rakentuu muun muassa arvoista ja periaatteista, oppimisympäristöistä, työtavoista, vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä sekä henkilöstön osaamisesta ja ammatillisuudesta. Oppimiskäsityksen ja yhteisen arvoperustan toteutuminen mahdollistuu yhteisiin tavoitteisiin sitoutumisen avulla. Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri mahdollistaa hyvät olosuhteet lasten kehityksen, oppimisen, osallisuuden, turvallisuuden sekä hyvinvoinnin kehittymiselle. (Opetushallitus 2016, 28–29.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen keskeisiä arvoja ovat osallisuus, yhdenvertaisuus, tasa-arvo, hyvinvointi ja turvallisuus. Varhaiskasvatuksessa toimitaan turvallisessa yhteisössä, jossa mahdollistetaan lasten ja henkilöstön jatkuva oppiminen, tunteiden ja mielihyvien näyttäminen sekä vuorovaikutus lähiympäristön kanssa. (Opetushallitus 2016, 28–30.)

Suomalaista varhaiskasvatusta ohjaa oppimiskäsitys, jonka mukaan lapset ovat luontaisesti uteliaita, haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppimiskäsityksen mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimista tapahtuu kokonaisvaltaisesti kaikkialla- leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. (Opetushallitus 2016, 20.)

2.1.1 Varhaiskasvatuksen tavoite

Varhaiskasvatustalain (PhL 580/2015) 2 §:ssä on määritelty varhaiskasvatuksen tavoitteet. Varhaiskasvatuksen tulee näiden tavoitteiden mukaan toteutua seuraavasti:

1. ”edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
2. tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;

3. toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
4. varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
5. turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
6. antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
7. tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
8. kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
9. varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
10. toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.”

Varhaiskasvatuslaki turvaa varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle oikeuden saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Toteuttamisen avuksi laaditaan jokaiselle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma. (Opetushallitus 2016, 10.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä tavoitteiden toteuttamista tukevat toimenpiteet. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan mahdollinen lapsen tarvitsema tuen tarve, tukitoimenpiteet sekä niiden toteuttaminen. Päiväkodissa varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta vastaa lastentarhanopettajan kelpoisuuden omaava henkilö. (PhL 580/2015 7 a §.)

2.1.2 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Varhaiskasvatusta tutkittaessa pedagogiikka on yksi tärkeimmistä osa-alueista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan pedagogiikka perustuu käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikka on kasvatusta ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, suunnitelmallista ja tavoitteellista, ammatillisesti johdettua ja toteutettua toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. (Opetushallitus 2016, 20.)

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan tavoitteena on kasvatuksen, opetuksen ja hoidon läpäisevä kokonaisuus, joka edistää lasten oppimista ja

hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Pedagogista toimintaa toteutetaan lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. (Opetushallitus 2016, 36.)

Pedagogisen toiminnan tavoitteiden ja periaatteiden tarkennus tehdään paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa (Opetushallitus 2016, 37). Suunnitelmat voidaan laatia palveluntuottaja-, yksikkö-, ryhmä- tai toimintamuotokohtaisesti. Niissä otetaan huomioon pedagogiset painotukset ja muut varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta merkitykselliset valtakunnallisia varhaiskasvatuksen perusteita täydentävät asiat. (PhL 580/2015 9 a §.)

2.1 Päiväkoti varhaiskasvatuksen muotona

Varhaiskasvatusta voidaan järjestää sitä varten varatussa tilassa; päiväkodissa, perhepäiväkodissa, yksityiskodissa tai muussa varhaiskasvatukselle varatussa tilassa (PhL 580/2015 1 §). Toteutan opinnäytetyöni päiväkodissa, joten esittelen varhaiskasvatuksen muodoista vain päiväkodin. Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen muodoista. Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. (Opetushallitus 2016, 17.)

Päiväkodin lapsiryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja ne voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi tuen tarve, sisäsuhteet tai lasten ikä. Ryhmien muodostamisessa otetaan huomioon henkilöstön mitoittamiseen ja ryhmien enimmäiskokoon liittyvät säännökset (Opetushallitus 2016, 17), joiden mukaan päiväkodin yhdessä ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea hoito- ja kasvatustehtävissä olevaa henkilöä vastaava määrä lapsia. (PhL 580/2015 5 a §.)

Päiväkodissa tulee olla tarvittava määrä sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset täyttäviä työntekijöitä, jotta varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet voidaan saavuttaa (PhL 108/2016 5 §). Vähintään kolmanneksen päiväkodin hoito- ja kasvatustehtävissä toimivista tulee olla kelpoisia lastentarhanopettajan tehtävään. Laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavarana pidetään päiväkodin henkilöstön moniammatillisuutta. Koko henkilöstön osaamisen ollessa käytössä, vastuut, tehtävät ja ammattiroolit voidaan toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. (Opetushallitus 2016, 17).

3 POSITIIVINEN KASVATUS

Positiivinen kasvatus on positiiviseen pedagogiikkaan ja positiiviseen psykologiaan pohjautuva kasvatustyyli. Sen avulla ohjataan ja tuetaan lasta keskittymään hänen vahvuuksiinsa ja osaamisalueisiinsa. Positiivinen kasvatus pyrkii yhdistämään positiivisen psykologian periaatteet ja käytännön opetuksen kasvatuksellisiin esimerkkeihin parhaan mahdollisen kehityksen ja kukoistuksen saavuttamiseksi oppimisympäristöissä kuten koulussa. (Norrish, Williams, O'Connor & Robinson 2013, 147.)

Lapsen minäkuvaa ja itsetuntoa vahvistetaan kehumisen, kannustamisen ja positiivisen palautteen avulla. Kasvatuksen avulla lapsia ohjataan mielipiteiden muodostamiseen, vallitsevien ajattelu- ja toimintatapojen arvioimiseen sekä eettisesti kestäväällä tavalla toimimiseen (Opetushallitus 2016, 27.).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Hyvän hoidon ja huolenpidon perustan muodostavat vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutus sekä myönteinen kosketus ja lähteisyys. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin, ja varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen. (Opetushallitus 2016, 20–23.) Varhaiskasvatuksessa jokaisen lapsen tulisi kokea itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä tuetaan kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. (Opetushallitus 2016, 52.)

3.1 Positiivinen pedagogiikka ja positiivinen psykologia

Positiivinen pedagogiikka on pedagoginen suuntaus, joka perustuu käsitykseen lapsesta aktiivisena toimijana ja merkitysten rakentajana (Kumpulainen ym. 2014, 224). Positiivinen pedagogiikka tuo kasvatustieteen kentän tutkimukseen ja pedagogisen toiminnan keskiöön lasten osallisuuden, vahvuudet ja myönteiset tunteet. (Kumpulainen ym. 2014, 225; Seligman & Csikszentmihályi 2000.) Kumpulaisen ym. (2014, 225) mukaan lasten osallisuus, yhteisöllisyys ja kasvatuskumppanuus toimivat keskeisinä oppimisen, terveen kasvun ja hyvinvoinnin voimavaroina. Perusta lasten osallisuudelle, yhteisöllisyydelle ja kasvatuskumppanuudelle muodostuu lapsen kokemusmaailman tunnistamisesta, dokumentoinnista sekä yhteisestä, myönteisestä merkityksenannosta.

Positiivisen kasvatustoiminnan lähtökohtana ovat asiat, jotka kannattelevat lapsia, saavat lapset tuntemaan oppimisen iloa ja tekevät oppimisesta mielekäästä. Positiivisen pedagogiikan tavoitteena on tukea lasten hyvinvointia ja oppimista koulujen ja päiväkotien arjessa. (Kumpulainen ym. 2014, 225.) Positiivisen pedagogiikan perusajatukset on kiteytetty viiteen taustaoletukseen:

1. ``yhteisöllinen, myönteinen toimintakulttuuri vahvistaa sosiaalisia suhteita, oppimista ja hyvinvointia;
2. kasvatus- ja opetustyön lähtökohta on lapsen toimijuus ja osallisuus kasvuympäristöjen kokonaisuudessa;
3. myönteiset tunteet ovat oppimisen ja hyvinvoinnin voimavaroja;
4. jokaisen lapsen vahvuuksien tunnistaminen on oppimisen ja hyvinvoinnin tukemisen edellytys ja
5. kasvatuskumppanuus rakentuu luottamuksellisessa ja arvostavassa vuorovaikutuksessa. `` (Kumpulainen ym. 2014, 228–230.)

Positiivista pedagogiikkaa toteutettaessa kasvattajan tehtävä on tarjota lapselle häntä osallistumaan ja kehittymään auttavat olosuhteet, työvälineet sekä oppimis- ja opetusmenetelmät. (Kumpulainen ym. 2014, 231; Clark & Moss 2001.) Dokumentointi luo Kumpulaisen ym. (2014, 231) mukaan perustan myönteiselle vuorovaikutusilmapiirille, yhteisöllisyydelle sekä kasvatuskumppanuudelle. Erityisesti erilaiset visuaaliset dokumentointimenetelmät kuten piirustukset, valokuvat ja videot antavat mahdollisuuden lapsen kehityksen ja kokemusmaailman seuraamiseen, ja lapsen elämän tärkeiden asioiden jakamiseen yhteisesti.

Positiivinen pedagogiikka pyrkii huomioimaan lapsen tavan ilmaista itseään ja jäsentää maailmaansa. Positiivisen pedagogiikan menetelmät on pyritty rakentamaan niin, että niitä on mahdollisimman helppo toteuttaa koulun ja päiväkodin arjessa. Arjen kasvatus- ja opetustyössä positiivisen pedagogiikan toteuttamisen perusajatukset voidaan tiivistää kolmeen periaatteeseen:

1. ``lasta kannustetaan omien elämäkokemusten havainnointiin sekä tunteiden ja vahvuuksien tunnistamiseen;
2. lapsi asetetaan aktiivisen toimijan asemaan tarjoamalla hänelle tilaisuus kokemusten ja tunnetilojen dokumentointiin ja
3. lapselle luodaan mahdollisuuksia omien elämäkokemusten jakamiseen ja yhteiseen merkityksenantoon.`` (Kumpulainen ym. 2014, 231–232).

Positiivisessa pedagogiikassa lapsen hyvinvointia ja oppimista arvioidaan lapsen, vanhemman ja opettajan yhteistyössä lapsen näkökulmaa ja osallisuutta korostaen. Pedagogisen vuorovaikutuksen, oppimisen ja hyvinvoinnin keskiössä ovat lapsen kyky tunnistaa ja nimetä tunnetilojaan, kokemuksiaan ja vahvuuksiaan sekä kyky käyttää niitä hyväksi työskentely- ja oppimisprosesseissa. (Kumpulainen ym. 2014, 234.)

Positiivinen pedagogiikka on saanut vaikutteita positiivisesta psykologiasta. Positiivinen psykologia on kiinnostunut olosuhteista ja prosesseista, jotka vaikuttavat myönteisesti ihmisten, ryhmien ja instituutioiden toimintaan. Positiivisen psykologian pyrkimyksenä on ohjata vallitsevia ajattelu- ja toimintamalleja pois ongelmakeskeisyydestä. (Kumpulainen ym. 2014, 227.) Positiiviseen psykologiaan perustuva tutkimus kohdistaa huomionsa yksilön myönteisiin tunnetiloihin, ominaisuuksiin ja voimavaroihin (Kumpulainen ym. 2014, 227; Seligman & Csikszentmihályi 2000).

Uusitalo-Malmivaaran (2014, 21) mukaan positiiviset tunnetilat ovat tärkeitä ja niiden kokemisella on yhteys laajempaan hyvinvointiin; fyysiseen terveyteen, muistamiseen, oppimiseen, onnistumiseen ja saavuttamiseen sekä havainnointikykyyn. Positiivisen psykologian ideana on hyvän diagnosoiminen – löytää jokaisesta ihmisestä vahvuudet, joiden avulla parannetaan sekä omaa että yhteisön hyvinvointia. Positiivisen psykologian kenttään kuuluu ajattelun ja käyttäytymisen ilmiöiden tutkiminen erilaisissa yhteyksissä. (Uusitalo-Malmivaara 2014, 19.)

3.2 Osallisuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa toteutuvan osallisuuden lähtökohdat perustuvat YK:n lapsen oikeuksien julistukseen, varhaiskasvatukseen, valtakuunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä päivähoitopaikkojen omiin varhaiskasvatussuunnitelmiin. YK:n lapsen oikeuksien julistus korostaa lapsen oikeuksien kuuluvan kaikille ilman minkäänlaista lapseen tai hänen huoltajaansa kohdistuvaa erottelua. Kasvuolosuhteiden eroista huolimatta jokaiselle tulee antaa kokemus siitä, että on hyväksytty sellaisena kuin on. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1991, 2 artikla, 7.)

Varhaiskasvatustilain (PhL 580/2015) 2 a §:n mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon ikä- ja kehitystason mukaisesti varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä (PhL 580/2015 7 b §). Opin- näytetyöni tutkimus käsittelee positiivista kasvatuksista, johon osallisuus on vahvasti yhteydessä. Positiivisen kasvatuksen yksi taustaoletuksista on positiivisen pedagogiikan mukaan kasvatus- ja opetustyön lähtökohtana toimiva lapsen toimijuus ja osallisuus kasvu- ja ympäristöjen kokonaisuudessa. (Kumpulainen ym. 2014, 228.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tuodaan esiin varhaiskasvatuksen arvopohjaa ja toimintakulttuuria, jonka tarkoituksena on edistää osallisuutta, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta kaikessa toiminnassaan. Sen mukaan osallisuutta vahvistavat lasten sensitiivinen kohtaaminen, myönteiset kokemukset kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta sekä lasten ja huoltajien osallistuminen varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. (Opetushallitus 2016, 30.)

Osallisuus voidaan paikantaa osaksi lasten ja aikuisten välistä päivittäistä kanssakäymistä ja vuorovaikutusta. Vuorovaikutusta voidaan pitää osallisuuden ja kasvatuksen perustana. On erityisen merkittävää, miten vuorovaikutus päiväkotiarjessa rakentuu, esimerkiksi kenen ehdoilla tai aloitteesta. (Roos 2016, 55.) Turjan (2011, 50–51) mukaan osallisuuden mahdollistaminen on luottamuksen osoittamista lapsia kohtaan. Osallisuus alkaa mukana olost muiden rakentamassa toiminnassa. Vähitellen edetään laajempaan vaikuttamiseen ja lasten ideoimiin toimintoihin, joissa aikuiset toimivat pää-

osin avustajina toiminnan toteutuksessa. Osallisuus siis konkretisoituu toimintaprosessissa ja lapsen henkilökohtaisessa osallisuudentunteessa sekä kokemuksessa osallisuudesta päiväkotiyhteisössä.

Kokemuksellinen elementti on vahvasti mukana osallisuudessa. Myönteiset osallisuuden kokemukset ovat tärkeitä lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 161.) Myönteinen ja kannustava vuorovaikutus tukee lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä (Opetushallitus 2016, 30). Roosin (2016, 54) mukaan lapsia tulee kannustaa ja rohkaista vuorovaikutukseen sekä omien mielipiteiden ja näkemysten ilmaisemiseen niin, että lapsi oppii kertomaan omista ajatuksistaan, havainnoistaan, päätelmistään ja mielipiteistään sekä ilmaisemaan toiveitaan ja tunteitaan.

Lapsen toimijuus ja osallisuus toteutuvat vastavuoroisuutena, kokemuksena kuulumisesta johonkin yhteisöön sekä kokemuksena toimimisesta omassa elämässään (Kumpulainen ym. 2014, 238–239). Osallisuus rakentuu Heikan ym. (2009, 18) mukaan jokapäiväisissä kohtaamisissa, valintatilanteissa ja yhteiseen toimintaan vaikuttamisessa, lapsen ja aikuisen sekä ryhmän ja yksilön välisessä vuorovaikutuksessa. Osallisuuden tavoitteena on Katajan (2014, 60) mukaan kasvattaa aktiivisia ja ajattelevia, itseensä luottavia ja itsensä näköisiä sekä toiset huomioon ottavia lapsia.

3.3 Pedagoginen dokumentointi työmenetelmänä

Uusi varhaiskasvatussuunnitelman perusteet edellyttää varhaiskasvattajat pedagogisen dokumentoinnin käyttöön varhaiskasvatuksessa. Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen työmenetelmä, jota käytetään varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämässä. Se on prosessi, jonka avulla pyritään muodostamaan ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta havaintojen, dokumenttien ja niiden vuorovaikutuksellisen tulkinnan avulla. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa sekä lasten että huoltajien osallistumisen toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. (Opetushallitus 2016, 37.)

Positiivinen pedagogiikka korostaa lapsen tunnetilojen ja kokemusten dokumentoinnin mahdollistamista sekä lapsen roolia aktiivisena toimijana omassa elämässään (Kumpulainen ym. 2014, 231–232). Keskisen ja Lounassalon (2011, 203) mukaan lasten osallisuus toteutuu voimakkaammin aikuisten tullessa pedagogisen dokumentoinnin avulla osaksi lasten elämymaailmaa, myös osallisuutta synnyttävän dialogin rakentuminen mahdollistuu pedagogisen dokumentoinnin kautta.

Pedagoginen dokumentointi tutustuttaa luovin menetelmin ja keskusteluihin varhaiskasvattajat ja vanhemmat lasten maailmaan. Lisäksi sen avulla pyritään kannustamaan sekä kasvattajia että lapsia ylittämään itsensä. Keskeistä pedagogisessa dokumentoinnissa on sen positiivinen luonne – huomion koh-

teena ovat onnistumiset sekä lapsen elämässä oleva kaunis ja hyvä. (Keskinen & Lounassalo 2011, 200–203). Jokainen lapsi saa tuntea omien ajatustensa, tekemistensä ja päätelmiensä olevan vakavasti otettavia ja tärkeitä. (Heininmaa 2004, 1).

Pedagoginen dokumentointi tuottaa paljon aineistoa ja tietoa lasten elämästä. Kehitys, kiinnostuksen kohteet, ajattelu, oppiminen, tarpeet ja lapsiryhmän toiminta tulevat dokumenttien avulla esiin esimerkiksi valokuvien, piirrosten, videoiden tai henkilöstön havaintojen muodossa konkreettisella ja monipuolisella tavalla. (Opetushallitus 2016, 37.)

4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Positiivinen kasvatusta on positiiviseen psykologiaan ja positiiviseen pedagogiikkaan perustuva kasvatustyyppi. Positiivista kasvatusta nimellisesti toteutettavia varhaiskasvatustyksikköjä ei ole, vaan positiivisen toiminnan kuten kehumisen, kannustamisen ja lasten omien vahvuuksien esille nostamisen ajatellaan olevan arjessa jo olemassa oleva, osaksi kasvattajasta itsestään ja hänen persoonastaan riippuva käytännön tapa toimia. Koska positiivinen kasvatusta ja sen rinnakkaistermit ovat melko uusia varhaiskasvatuksessa, on niitä tutkittu toistaiseksi vain vähän. Tässä luvussa kuvaan kahta oman opinnäytetyöni kannalta olennaista tutkimusta. Tutkimuksista toinen on Pro gradu- tutkielma ja toinen on ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.

Jonna Jaatinen (2012) on tehnyt Pro gradu- tutkielmaansa Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikköön kvalitatiivisen tutkimuksen positiivisesta pedagogiikasta ja lasten kokemista positiivisista kokemuksista esiopetuksessa. Onnistumista ja iloa esiopetuksen arjessa – Lapset omien kokemustensa dokumentoijina- tutkimus on toteutettu positiivisen pedagogiikan näkökulmasta, ja sen tarkoituksena on ollut nostaa keskiöön myönteiset kokemukset ja lapsen oma näkökulma osallistavan tutkimussuuntauksen avulla.

Tutkimuksessa on selvitetty millaisia myönteisiä kokemuksia lapset ovat esiopetuspäivänsä aikana kokeneet ja mitä he näistä kokemuksista kertovat. Tutkimuksen tuloksissa Jaatinen kertoo, että lapset näyttivät saavan arkeensa iloa ja onnistumista tilanteissa, joissa he itse saivat olla aktiivisia osallisia ja aloitteellisia sekä vastuullisia toimijoita. Lisäksi lasta ympäröivät ihmiset ja kulttuuriset välineet näyttäytyivät keskeisenä osana myönteisten kokemusten rakentumisprosessissa.

Eevaleena Heikkilä (2014) on tehnyt opinnäytetyönään Seinäjoen ammattikorkeakouluun kvalitatiivisen tutkimuksen positiivisesta pedagogiikasta 3-6-vuotiaiden lasten päivähoitossa. Heikkilä tutki, miten positiivista pedagogiikkaa toteutetaan päiväkodin arjessa ja millaisia haasteita sen toteutumiselle

on sekä selvitti mitä on positiivinen pedagogiikka ja mitä sen avulla tavoitellaan. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla positiivista pedagogiikka työmenetelmänään käyttäjiä kasvattajia sähköpostitse.

Tutkimustulosten mukaan tutkimukseen osallistuneiden kasvattajien toimintatavat perustuivat suurelta osin lasten kannustamiseen ja myönteiseen vuorovaikutukseen. Keskeisinä tuloksina tutkimuksessa ilmeni lasten vahvuuksien ja kiinnostustenkohteiden esiin nostaminen sekä positiivisen pedagogiikan myönteiset vaikutukset lapsen itsetunnon vahvistumiseen. Lisäksi esille nousi positiivisen pedagogiikan myönteiset vaikutukset lapsen kykyyn tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kykyjään.

Nämä aikaisemmat tutkimukset luovat pohjaa omalle opinnäytetyölleni ja osoittavat aiheen olevan ajankohtainen ja laajasti varhaiskasvatuksen kentällä esiin nouseva uuden ajan toimintatapa. Tulosten analysointi ja keskinäinen vertailu nousevat myöhemmin esiin tämän opinnäytetyön tutkimuksen johtopäätöksiä käsittelevässä luvussa.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA AINEISTON ANALYYSI

Toteutan tutkimukseni kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Tutkimukseni teema on positiivinen kasvatus varhaiskasvattajien näkökulmasta tarkasteltuna. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää varhaiskasvatuksen henkilökunnan näkemyksiä positiivisesta kasvatuksesta ja sen toteuttamisesta varhaiskasvatuksen arjessa. Tavoitteena on muodostaa käsitys positiivisesta kasvatuksesta, sen menetelmistä, haasteista ja mahdollisuuksista sekä kehittämiskohteista.

Opinnäytetyöni tutkimuksen kohteena on Hämeenlinnalainen päiväkotijossa toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja varhaiskasvatustilain mukaista pedagogiikkaa. Tärkeänä pidetään leikkiä, lasten luovuuden tukemista, erilaisia leikkiympäristöjä, vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä, pienryhmätoimintaa, kasvattajien läsnäoloa sekä sosiaalisia taitoja kuten suvaitsevaisuutta, auttavaisuutta ja kaveritaitoja sekä niiden aktiivista opettelua.

5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Kiinnostuin positiivisesta kasvatuksesta opinnäytetyön aiheena jo opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa. Halusin valita aiheen, josta innostuminen olisi minulle itselleni luontevaa. Positiivisuus, hyvän huomaaminen, osallisuus, aito kohtaaminen ja läsnäolo sekä myönteinen vuorovaikutus ovat varhaiskasvatuksen keskeisiä arvoja, joita ei voi mielestäni rajata kasvatustyöstä pois. Opinnäytetyöprosessin aikana aihe ja siihen syventyminen innostivat minua tutkimuksen edetessä yhä enemmän.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa työelämälle päiväkodin henkilökunnan näkemyksistä positiivisesta kasvatuksesta ja sen toteuttamisesta päiväkodin arjessa. Tutkimuksessani pyrin löytämään päiväkodissa toteutettavan positiivisen kasvatuksen keskeiset ajatusmallit, toimintatavat, mahdollisuudet ja haasteet sekä kehittämiskohteet. Tutkimusaihe on ajankohtainen ja siitä on olemassa vain vähän tutkimustietoa. Aihe tuo esiin näkemysten lisäksi toimintatapoja ja pedagogisia menetelmiä, joita voidaan hyödyntää yhä enemmän varhaiskasvatusympäristöissä. Tutkimustehtävän pohjalta muotoutui kolme tutkimuskysymystä, jotka ovat:

1. Miten positiivista kasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa?
2. Millaisia mahdollisuuksia ja haasteita positiiviseen kasvatukseen liittyy?
3. Miten positiivista kasvatusta voisi kehittää?

5.2 Laadullinen tutkimus ja aineiston hankinta

Tutkimusmenetelmät jaetaan yleisesti kahtia kvalitatiivisiin eli laadullisiin ja kvantitatiivisiin eli määrällisiin menetelmiin. Tutkimusmenetelmät voivat kuitenkin sisältää myös yhtäläisyyksiä sekä tukea toisiaan. (Eskola & Suoranta 2005, 13.) Opinnäytetyössäni suoritan laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen. Kvalitatiivista tutkimusta tehdessäni lähtökohtana on kuvata todellista elämää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti sekä löytää tai paljastaa totiasioita jo olemassa olevien väittämisen todentamisen sijaan (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 161). Kvalitatiivinen tutkimus soveltuu henkilöstön näkemysten tutkimiseen parhaiten sillä se antaa mahdollisuuden tutkimustehtävää tai aineistonkeruuta koskevien ratkaisujen muotoutumiseen myös tutkimuksen edetessä (Kiviniemi 2007, 70).

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ilmiön ja sen koostumuksen sekä tekijöiden ja niiden välisten suhteiden ymmärtäminen ja selittäminen. Laadullisen tutkimuksen aineistot ovat esimerkiksi tekstiä, sanoja, dokumentteja, kuvia tai videoita. Tutkimus tapahtuu tyypillisesti luonnollisessa ympäristössä ja aineisto kerätään vuorovaikutussuhteessa asianomaisten kanssa. Tutkija on toimija, aineiston kerääjä, joka kerää monilähteistä tutkimusaineistoaan kiinnittäen huomionsa tutkittavien näkökulmaan, merkityksiin ja näkemuksiin tavoitteenaan saavuttaa kokonaisvaltainen ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä. (Kananen 2014, 24–25.)

Kiviniemi (2007, 70–73) luonnehtii laadullista tutkimusta prosessina, jonka aineistonkeruun välineenä toimii tutkija itse. Tutkimuksen aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulkinnat kehittyvät vähitellen tutkijan tietoisuudessa tutkimusprosessin edetessä. Laadullisen tutkimuksen keskeinen tavoite on löytää johtavat ideat tutkimusprosessin kuluessa, jotta niihin voidaan nojata tutkimuksellisia ratkaisuja tehdessä.

Opinnäytetyöni tutkimuksen aineistonkeruutavaksi valitsin toisiaan tukeviksi menetelmiksi osallistuvan havainnoinnin sekä strukturoidun lomakehaastattelun. Osallistuvan havainnoinnin avulla pyrin saamaan tietoa arjen tasolla tapahtuvasta positiivisesta kasvatuksesta ja sen eri teemoista. Havainnoinnin aikana kirjaan havaintoni kenttäpäiväkirjaan sekä havainnointilomakkeeseen. Strukturoitu lomakehaastattelu sisältää seitsemän avointa ja yhden valmiit vastausvaihtoehdot sisältävän kysymyksen. Avointen kysymysten avulla pyrin saamaan todenmukaista tietoa monipuolisesti ja perusteellisesti eri näkökulmista ja teemoista.

Havainnoin yhden päiväkodin kahta ryhmää ennalta sovitulla viikolla yhteensä kuuden tunnin ajan. Tämän jälkeen toimitin lomakehaastattelut kyseisen päiväkodin jokaiseen ryhmään henkilökohtaisesti. Vastausaikaa henkilökunnalla oli kaksi viikkoa. Vastaajien oletettiin vastaavan itsenäisesti oman näkemyksensä ja kokemuksensa perusteella kukin omiin lomakkeisiinsa. Vastausajan puitteissa henkilöstölle jäi kuitenkin myös mahdollisuus pohtia aihetta yhteisesti ennen vastaamista. En usko tämän vaikuttavan vastausten todenmukaisuuteen tai luotettavuuteen.

5.2.1 Osallistuva havainnointi

Valitsin opinnäytetyöni kenttävaiheen aineistonkeruumenetelmikseni osallistuvan havainnoinnin ja strukturoidun haastattelun eli lomakehaastattelun. Osallistuvan havainnoinnin apuna käytin havainnointilomaketta (Liite 1). Havainnointi ja haastattelu tukevat menetelminä toisiaan ja tuovat tutkimuksessa esille näkökulmia positiivisesta kasvatuksesta sekä tutkijan havainnoiman arjen osalta että tutkittavien omien sanallisten näkemysten ja kokemusten osalta.

Metsämuuronen (2008, 42–43) kuvailee osallistuvan havainnoinnin kahta eri muotoa, joista ensimmäisessä tutkija on enemmän tutkijan roolissa eli havainnoija osallistujana kun taas toisessa tutkija on enemmän toimijan roolissa eli osallistuja havainnoijana. Hänen mukaansa havainnoinnissa tutkija tarkkailee objektiivisesti tutkimuksen kohdetta tehden samanaikaisesti muistiinpanoja tai kenttäraporttia. Käytin havainnoidessani tilannekohtaisesti molempia edellä kuvattuja havainnoinnin muotoja. Havainnoinnin ja osallistumisen yhteydessä tutkija käyttää omaa persoonaansa tutkimuksensa tärkeimpänä välineenä (Grönfors 2007, 152).

Osallistuvan havainnoinnin aikana tutkija on läsnä tutkimustilanteessa ja osallistuu yleensä myös toimintaan. Osallistuvan havainnoinnin etuna voidaan pitää sitä, että tutkija pääsee tutkittavan ilmiön olemukseen toiminnan kautta, olematta itse kohdekulttuurin tai yhteisön jäsen. (Kananen 2014, 81.) Tutkija toimii siis aktiivisesti tutkimuksensa tiedonantajien kanssa sosiaalisen vuorovaikutustilanteiden muodostaessa tärkeän osan tiedonhankintaa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 82). Grönforsin (2007, 154) mukaan havainnointi-

tietoa voidaan yhdistää onnistuneesti myös muulla tavoin kerättyyn aineistoon. Haastatteluaineistoa voidaan syventää esimerkiksi havainnollistavan, kuvailevan tiedon avulla.

5.2.2 Strukturoitu lomakehaastattelu

Tutkimukseni toinen aineistonkeruumenetelmä on avoimista kysymyksistä koostuva strukturoitu haastattelu (Liite 2), jonka avulla pyrin saamaan kattavan aineiston tutkittavan päiväkodin henkilöstön näkemyksistä sillä strukturoitu haastattelu sopii tilanteeseen, jossa haastateltavia on monta ja he edustavat melko yhtenäistä ryhmää (Metsämuuronen 2008, 40).

Strukturoitu haastattelu on yleensä lomakehaastattelu, jossa kysymykset ja niiden esittämisjärjestys ovat kaikille vastaajille samat (Metsämuuronen 2008, 40). Sen avulla pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen teeman ja tutkimustehtävän mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Kyselylomakkeen muoto vaihtelee tarkoituksen ja kohderyhmän mukaan. Kysymysten sisältö rakennetaan tutkimuksen tavoitteiden ja tutkimusongelmien mukaisesti eivätkä kysymykset saa johdatella vastaajaansa. Jokaiselle lomakkeessa esitetylle kysymykselle tulee löytyä perustelu tutkimuksen viitekehystä eli tutkittavan ilmiön jo tiedetystä tiedosta. Kysymysten muoto voi aiheuttaa virheitä tutkimustuloksiin, sillä jos vastaaja ei ajattele kysymystä tutkijan tarkoittamalla tavalla, tulokset vääristyvät. (Valli 2015, 84–85.)

Aineistonkeruu ajoitetaan aikaan, jolloin tutkimuskysymykset ovat täsmennyneet ja tiedetään, mitä tietoa aineistonkeruulla pyritään löytämään. (Valli 2015, 102–103.) Strukturoitu lomakehaastattelu sopii päiväkotiympäristöön sillä jokainen henkilöstön jäsen voi vastata siihen itselleen sopivana ajankohdana, eikä yhteistä haastattelu-aikaa tutkijan ja jokaisen henkilöstön jäsenen välillä tarvitse etsiä hektisen päiväkotiarjen keskellä.

5.3 Aineiston analyysi

Tutkimukseni analyysi on teorialähtöinen eli aineiston analyysiä ohjaa valmis aikaisemman tiedon perusteella luotu kehys (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97). Analysoin osallistuvan havainnoinnin sekä strukturoidusta haastattelusta saamani aineiston teemoittelun avulla, joka on yksi laadullisen tutkimuksen tulosten analysointitapa (Valli 2015, 106). Teemoittelun avulla saatu tutkimusaineisto pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan, joiden avulla voidaan vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

Tutkimuksessani tutkin varhaiskasvattajien näkemyksiä positiivisesta kasvatuksesta ja tutkimukseni teoriapohja muodostuu varhaiskasvatuksen sekä positiivisen kasvatuksen teoriasta. Tutkimuksen teoreettisessa osassa olen

hahmotellut valmiiksi kategoriat, johon suhteutan osallistuvan havainnoinnin aineiston.

Osallistuva havainnointi toteutettiin elokuun 2017 aikana ja aineistoa eli yksittäisiä havaintoja kertyi tarvittavan runsas määrä, yhteensä 105 kappaletta. Havainnot purettiin käsikirjoitetuista kenttäpäiväkirjan muistiinpanoista ja havainnointilomakkeesta (Liite 1) tietokoneelle digitaaliseen muotoon. Aluksi havainnot jaettiin kahdeksaan alaluokkaan, joista johdettiin kolme pääluokkaa. Pääluokiksi muodostuivat havainnoissa toistuvasti esille tulleet positiivisen kasvatuksen arjen toimintatavat eli myönteinen vuorovaikutussuhde, kannustava palaute sekä osallisuus ja pedagoginen dokumentointi.

Strukturoitu lomakehaastattelu (Liite 2) toteutettiin elokuun 2017 aikana. Kahdestatoista mahdollisesta vastaajasta kaikki vastasivat kyselyyn, joten vastausprosentti oli 100. Lomakehaastattelun aineiston analyysissä teemoiteltiin aineiston tutkimuskysymysteni mukaan. Analyysissä pyrin rakentamaan ymmärrystä henkilöstön näkemyksistä sekä etsimään vastauksia tutkimuskysymyksiini.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuutta käsitellessä käytetään yleisesti termejä validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen kohdistumista luvattuihin, oikeisiin asioihin. Reliabiliteetti puolestaan tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta eli pysyvyyttä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136.)

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan kokonaisuutena, jossa tutkimuksen sisäisen johdonmukaisuuden lisäksi arvioidaan myös puolueettomuutta. Puolueettomuutta tarkasteltaessa keskitytään siihen, pyrkiikö tutkija ymmärtämään ja kuulemaan tiedonantajia ja itseään vai vaikuttavatko tutkijan omat henkilökohtaiset ominaisuudet kuten ikä, sukupuoli, poliittinen asenne tai kansalaisuus siihen, mitä hän kuulee ja havainnoi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136–140.) Kananen (2008, 12) toteaa tutkimuksen eri vaiheisiin liittyvän myös virheiden mahdollisuuden, sekä tutkijan omien asenteiden ja näkemysten sekoittumisen tutkimusmateriaaliin. Tutkijan tiedostaessa mahdolliset virheensä niiden vaikutus työn laatuun vähenee.

Tuomi ja Sarajärvi (2009) kirjoittavat tutkimuksen uskottavuuden ja tutkijan eettisten ratkaisujen liittyvän täysin toisiinsa. Tuomen ja Sarajärven mukaan uskottavuus perustuu tutkijoiden käyttämään hyvään tieteelliseen käytäntöön. Vastuu hyvän tieteellisen käytännön sekä vilpittömyyden ja rehellisyyden noudattamisesta on tutkimuksen tekijällä itsellään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132–133.) Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu Suomen Akatemian tutkimuseettisten ohjeiden (2008, 5) mukaan muun muassa rehellisyyden, huolellisuuden ja tarkkuuden noudattaminen tutkimustyössä, tulosten talentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa.

Opinnäytetyöni tutkimuksessa havainnoin osallistuvan havainnoinnin avulla kahta tutkimukseen osallistuvan päiväkodin ryhmää. Olin ollut aikaisemmin yhteydessä päiväkodin vastuuhenkilöön ja sopinut hänen kanssaan ryhmät, joissa voin toteuttaa havainnoinnin. Ryhmiin mennessä tutustuin ensin vapaasti tiloihin, lapsiin ja varhaiskasvattajiin. Aloitin kenttämuistiinpanojen tekemisen alun tutustumisvaiheen jälkeen. Varhaiskasvattajien kanssa käytiin jo aiemmin läpi anonyymiyttä ja tunnistettavuutta koskevat kysymykset.

Opinnäytetyöni tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvattajat vastasivat toteuttamaani lomakehaastatteluun itsenäisesti nimettömänä, oman näkemyksensä ja harkintansa mukaan. Vastattuaan he sulkiivat vastauksensa kukin omaan kirjekuoreen. Suljetut kirjekuoret takasivat varhaiskasvattajille mahdollisuuden vastata varmuudella luottamuksellisesti heille esittämiini kysymyksiin. Luotettavuuden kannalta uskon aikaisempien havainnointieni taktia tekemieni vierailujeni olevan merkittävässä roolissa. Varhaiskasvattajat tiesivät mihin, ja minkälaisen ihmisen opinnäytetyöprosessiin he osallistuvat.

6 HAVAINNOINNIN TULOKSET

Osallistuvalla havainnoinnilla haettiin vastausta ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, eli siihen miten positiivista kasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa. Seuraavaksi osallistuvan havainnoinnin tulokset esitellään teemoittain. Jokainen teema muodostaa oman alaotsikkonsa, jonka yhteydessä kerrotaan kyseiseen teemaan liittyvät keskeiset tulokset. Havainnointiaineiston tulokset koskevat niitä arjen tilanteita, joissa olin havainnoijana läsnä. Samansuuntaisia tuloksia voidaan olettaa esiintyvän myös muissa arjen päivittäisissä tilanteissa, joihin en havainnointipäivien aikana osallistunut.

Osallistuvan havainnoinnin aineisto analysoitiin teemoittelemalla positiivisen kasvatuksen viitekehukseen liittyvien osa-alueiden avulla. Osa-alueiksi valittiin myönteinen vuorovaikutus, kannustava palaute sekä osallisuus ja pedagoginen dokumentointi.

6.1 Myönteinen vuorovaikutus – ”No mä annan sille pusun --”

Osallistuvan havainnoinnin ensimmäinen teema muodostui lapsen ja kasvatajan välisestä vuorovaikutuksesta tehdyistä havainnoista. Teeman avulla haluttiin selvittää, miten lasten ja kasvattajien välinen myönteinen vuorovaikutussuhde näkyy päiväkodin arjessa ja miten sitä ylläpidetään positiivisen kasvatuksen keinoin.

Kasvattajat pyrkivät rohkaisemaan lapsia itseilmaisuuksiin ja tunteiden näyttämiseen erilaisissa päivittäisissä tilanteissa kuten liikunnassa, leikissä, va-

paassa toiminnassa, siirtymätilanteissa sekä päiväpiirissä. Lasten rohkaisu ilmeni kasvattajien toiminnassa kannustamisena, tilanteisiin heittäytymisenä sekä lapsen aitona kohtaamisena.

Kasvattaja laittaa musiikin soimaan liikuntasalissa ja alkaa tanssia. Kasvattaja kannustaa lapsia olemaan vapaasti omia itsejään näyttämällä esimerkkiä ja rohkaisemalla lapsia tanssimaan ja liikkumaan omalla tavallaan. Eräs lapsi toteaa: ”En osaa tanssia.”, johon kasvattaja vastaa: ”Osaathan, tanssia voi kuule vaikka millä tavalla!” Hetken kuluttua lapset tanssivat kukin tavallaan, käsikkäin kasvattajan ja toistensa kanssa. ”Tää on tosi hauskaa!” eräs lapsi sanoo tanssiessaan.

Havaintojen perusteella kasvattajat koskettavat lapsia erilaisissa tilanteissa myönteistä vuorovaikutusta edistävällä tavalla. Havaintojeni mukaan kosketusta tapahtui arkisissa tilanteissa kuten lapsen ohjeistamisessa, ohimennen tapahtuvana silityksenä, halauksena, lohduttaessa sekä lapsen hakeutuessa oma-aloitteisesti kasvattajan lähetyville. Kasvattajat löytävät arjesta hetkiä, joissa myönteinen kosketus on tarpeellista ja tärkeää.

Lapset ja kasvattaja leikkivät sähköiskuleikkiä, jossa kaikki seisovat piirissä ja pitävät toisiaan käsistä kiinni. Yksi lapsista laittaa kättä puristamalla ”sähköiskun” liikkeelle ja muiden tulee jatkaa iskuja sen saatuaan puristamalla vieressä olijan kättä. ”Sähköisku” katkeaa muutaman kierroksen jälkeen, jolloin kasvattaja sanoo: ”Onko täällä sähkökatkos? No mä annan sille [lapsen kädelle] pusun, jos se sit taas toimii!”. Lapset nauravat ja kasvattaja antaa pusun vuorotellen jokaisen lapsen kädelle.

Lapsi kompastuu juostessaan liikuntasalissa muiden lasten kanssa ja alkaa itkeä. Kasvattaja menee lapsen luokse, halaa ja lohduttaa häntä sanomalla: ”Ei haittaa, mihin sattui?”. Lapsi vastaa, että häntä sattui käsiin ja jatkaa itkemistä. Kasvattaja ottaa lapsen kädet käsiinsä, puhalttaa niihin ja halaa lasta.

Kasvattajat ohjasivat lapsia kohteliaaseen käyttäytymiseen ja ryhmän arvojen mukaiseen toimintaan (kaveritaidot, suvaitsevaisuus ja auttavaisuus). Havaintojeni mukaan lapsen ei-toivottuun tai ryhmän arvojen vastaiseen käyttäytymiseen puututtiin ruokailun, vapaan toiminnan, päiväpiirin ja liikuntasalivuoron aikana. Myös lapsen toista pilkkaavaan käyttäytymiseen otettiin kantaa eri tilanteissa kuten päiväpiirissä, vapaan leikin aikana ja pukeutumistilanteessa. Puuttumisessa ilmeni myönteinen sävy ja neutraali tai positiivinen äänensävy sekä lapsen tasolla oleminen.

Päiväpiirin aikana lapsi nauraa toisen vastaukselle, johon kasvattaja kommentoi: ”Ei tarvitse yhtään nauraa toisen vastaukselle. Eikä täällä muutenkaan pilkata ketään kaveria.”.

Polttopalloa pelatessa kahdelle lapselle syntyy riitaa siitä, kuka saa heittää palloa seuraavaksi. Kasvattaja tulee tilanteeseen, kyykistyy lasten tasolle, ja sanoo toiselle lapsista: ”Vaikka sä [lapsen nimi] olet hyvä heittäjä, sun täytyy antaa muillekin vuoro.”.

Lapsia puhuteltaessa kasvattajat vahvistivat myönteisen vuorovaikutussuhteen rakentumista ja ylläpitämistä käyttämällä lasten etunimien lisäksi erilaisia positiivissävyisiä lempinimiä ja hellittelynimiä kuten kulta, kultapieni, rakas, kaveri ja muru.

Lapsi vetäytyy yhteisestä polttopallopelistä liikuntasalin reunalle, jolloin kasvattaja huutaa: ”Voi kultapieni, älä mökötä. Tuu nyt takas tänne. On sun vuoro!”

Lapsen tullessa hoitoon heti ovesta sisään päästyään kasvattaja sanoo lapselle: ”Huomenta muru, kiva kun tulit!”

6.2 Kannustava palaute – ”Oot osannu hirveen hyvin tehdä. Oot kyllä taitava.”

Tällä teemalla haluttiin selvittää, millaista kannustavaa palautetta lapset saavat kasvattajilta päiväkodissa ja minkälaisissa tilanteissa. Lapset saivat kasvattajilta havaintojeni mukaan monipuolista kannustavaa palautetta erilaisissa arjen tilanteissa. Palaute oli sanallista kehumista ja kannustamista, suosion osoittamista esimerkiksi taputtamalla, epäsuoraa kehumista ja lasten taitojen tai töiden ihastelua. Kannustus ilmeni myös positiivisena nonverbaalina viestintänä kuten ilmeinä ja eleinä, kosketuksena sekä äänenpainona.

Kasvattajat kehuivat sanallisesti lapsia monipuolisesti arjen tilanteissa kuten pukemisen, syömisen, aamupiirin, leikin ja liikunnan aikana.

Kasvattaja kannustaa lapsia kun he juoksevat liikuntasalissa: ”Jaksaa vielä!”, ”Menettepä te kovaa!”, ”Vielä vähän aikaa!” ja ”Hyvin menee!”.

Lapsi osoittaa legoista rakentamaansa tornia ja sanoo ”Katos, mä tein tälläsen.”. Kasvattaja kumartuu pöydän ääreen ja sanoo työtä ihailen: ”Wautsi, se on tosi hieno!”.

Pöydän ääressä on kolme lasta. Yksi lapsista tekee kasvattajan avustuksella palapeliä. Kasvattaja katsoo lapsen tekemistä ja kehuu lasta: ”Oot osannu hirveen hyvin tehdä. Oot kyllä taitava.”.

Toiseen teemaan liittyen tulokseksi saatiin myös kasvattajien keskinäisessä puheessa ilmenevä epäsuora lapsen kehuminen lapsen itsensä ja muiden kuullen. Kehumista tapahtui esimerkiksi vapaan leikin aikana, ruokailutilanteissa sekä erilaisissa siirtymätilanteissa kuten pukemisen aikana.

Lapsi tulee ruokailutilanteissa omalta paikaltaan kiittämään kasvattajia ruuasta ja kiitosten jälkeen, kävellessään takaisin paikalleen kasvattaja sanoo kuuluvalla äänellä: ”On se [lapsen nimi] kyllä ihana poika!”, johon toinen kasvattaja vastaa: ”No niin on!”.

Kaikki lapset ovat käyneet liikuntasalissa pienryhmissä aamupäivän aikana. Kasvattajat keskustelevat pöytien ääressä, miten kullakin oli sujunut. Muutama lapsi, myös puheen kohteena oleva, istuu pöytien ääressä ja pelaa muistipeliä. Kasvattaja kertoo toiselle: ” [lapsen nimi] meni heti tosi hienosti viemään pallon varastoon kun pyysin. Lupasin leiman kun meni niin hyvin.”, johon toinen kasvattaja vastaa: ”Ai kun kiva. Onpas hyvä juttu!”, ja katsoo puheen kohteena ollutta lasta hymyillen.

Havaintojeni mukaan lapsia kannustettiin rohkeuteen ja omien taitojensa ja kykyjensä näyttämiseen. Päivän aikana ilmeni hetkiä, jolloin vain yksi lapsi on aikuisen tai muun ryhmän huomion kohteena ja saa paljon positiivista huomiota.

Lapset seisovat liikuntasalissa piirissä ja jokainen saa kasvattajan antamalla omalla vuorollaan näyttää jumppaliikkeen, jota kaikki kokeilevat. ”Noniin, nyt on [lapsen nimi] vuoro, näytöpäs sinun liike.” Lapsi näyttää oman liikkeensä ja kasvattaja sanoo: ”Oho, onpas hieno. Mä en ehkä tota osaakaan, mut koitetaan silti kaikki.” ja taputtaa lapselle. Kaikkia lapsia puhutellaan erikseen etunimellä ja kehua sanoilla ”hyvä”, ”taitava” ja ”hieno”.

6.3 Osallisuus ja pedagoginen dokumentointi – ”Voitte keksii oman sadun, kuvataan se sit iPadilla.”

Osallistuvan havainnoinnin kolmannella teemalla haluttiin selvittää, miten osallisuus ja pedagoginen dokumentointi ilmenivät tutkittavassa päiväkodissa. Osallisuus ilmeni erilaisissa arjen tilanteissa, joissa kasvattajat olivat kiinnostuneita lasten mielipiteistä ja pyrkivät aktiivisesti selvittämään niitä erilaisin osallisuuden keinoin. Pedagoginen dokumentointi oli päiväkodin kasvattajille tuttu ja käytössä oleva työmenetelmä. Kaikissa päiväkodin tiloissa oli näkyvillä lasten tekemiä töitä, lisäksi näin lasten kuvaamia videoita ja valokuvia päiväkodin arjesta. Kuvissa ja videoissa esiintyivät sekä lapset itse, että heidän tekemät työnsä.

Lasten osallisuus mahdollistettiin päiväkodin arjen erilaisissa tilanteissa kuten liikunnassa, leikissä, ruokailussa ja aamupiirissä. Lapset saivat olla vaikuttamassa esimerkiksi oman leikin valintaan ja toimintaympäristön rakentamiseen sekä olla kasvattajien apulaisina erilaisissa tilanteissa.

Kaksi lasta hakevat liikuntasalin varastosta keppihevokset ja kysyvät kasvattajalta ”Voidaanko tehdä näille hevosille esteitä?”, jolloin kasvattaja menee etsimään varastosta esteiksi sopivia välineitä, tuo ne lapsille ja sanoo: ”Kyllä, tässä on teille este.” Myöhemmin lapset jatkavat keppihevosradan ja esteiden rakentamista yhdessä toistensa kanssa.

Kaksi lasta ovat kasvattajan apuna kattamassa pöytää ennen ruokailua. He tulevat päiväpiiriin kertomaan muille lapsille, mitä tänään on ruokana ja kutsuvat lapset nimellä syömään.

Osallisuus ilmeni päiväkodin arjessa havaintojeni mukaan kasvattajien pyrkimyksenä selvittää lasten mielenkiinnonkohteita ja toiveita ja tuoda niitä päiväkodin arkeen näkyväksi.

Lapset ovat yhden kasvattajan kanssa pienryhmätoiminnassa. Kasvattaja kysyy lapsilta: ”Mitä [päiväkodissa] pitäisi olla, että olisi kivaa ja hyvä olla, mikä on tärkeää teille?”. Lapset vastaavat vapaasti: ”autot”, ”legot”, ”luistella”, ”nyrkkeilypaikka”, ”kiipeilyseinä” ja kasvattaja kirjaa lasten toiveita ylös paperille.

Jokaisen lapsen kotona vieraillee yhtenä viikonloppuna ryhmän yhteinen lelu, jonka kuulumisia vanhemmat ja lapsi voivat kirjoittaa vihkoon tekstin ja piirustusten avulla. Aamupiirissä vihon teksti luetaan kaikkien kuullen ja lisäksi lapsi saa itse kertoa viikonlopun kuulumiset suullisesti. Ennen viikonloppua arvotaan yhdessä seuraava lapsi, joka saa lelun vierailulle omaan kotiinsa.

Pedagoginen dokumentointi tuli havainnoissani ilmi päiväkodin eri tilojen yleisilmeessä, kasvattajien puheessa sekä toiminnan ohessa tapahtuvana konkreettisena toimintana niin kasvattajien kuin lasten toimesta.

Lapset ovat pienryhmässään pöytäteatterin äärellä. Jokaiselle lapselle sovitaan yhdessä mieluinen oma rooli näytelmästä. Pöytäteatteri perustuu lapsille tuttuun satuun. Näytelmän alkaessa eräs lapsi ei muista satua, eikä tiedä mitä sanoa omalla vuorollaan. Lapsi katsoo kasvattajaa kysyvästi, jolloin kasvattaja toteaa: ”Ei haittaa mitään jos ei muista niitä sanoja, voitte keksii oman sadun.”. Lapset muistelevat yhdessä sanoja ja näytelmä jatkuu. Lapset jatkavat näytelmää useita kertoja. Eräs lapsi haluaa toimia kuvaajana ja muut

näyttelevät. Kasvattaja tulee myöhemmin näyttämään minulle iPadilla kuvatut videot näytelmistä, ja sanoo ”Nää lapset on niin ihania, ja niillä meni niin hyvin. Ne osaa niin ihanaasti itte tehdä.”

Kaksi kasvattajaa keskustelee ja ideoi, minkälaisia töitä lasten kanssa voisi tehdä: ”Tässä olis tämmönen [näyttää kuvaa].” ”Joo, kiva idea, saatais vähän näkyville lisää lasten tekemiä juttuja.” ”Niin on, ihana toi [kuva]!”. ”Ne [lasten työt] voitais laittaa vaikka tähän [osoittaa ryhmän tilaa]”.

Pedagoginen dokumentointi ilmenee valokuvien ja videoiden sekä askarte-luiden ja muiden töiden esillepanon lisäksi myös havainnoinnin avulla vähemmän konkreettisesti nähtävillä olevina asioina kuten havaintojen kirjaamisena ja varhaiskasvatussuunnitelmaiden tekemisenä ja päivittämisenä. Lisäksi varhaiskasvattajien kyky jakaa havaintojaan ja tietojaan lasten taidoista, oppimisesta tai päivän kulusta liittyvät olennaisesti arjessa toteutettavaan pedagogiseen dokumentointiin. Havaintoja voidaan jakaa esimerkiksi viikok-tai tiimipalaverissa. Ryhmissä oli lisäksi nähtävillä arjen struktuuria vahvistavien, toimintaa ohjaavien kuvien käyttö.

7 LOMAKEHAASTATELUN TULOKSET

Strukturoidun lomakehaastattelun avulla haettiin vastausta kolmeen tutkimuskysymykseen, joista ensimmäinen oli: ”Miten positiivista kasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa?”, toinen: ”Mitä mahdollisuuksia ja haasteita positiiviseen kasvatukseen liittyy?” ja kolmas: ”Miten positiivista kasvatusta voisi kehittää?”. Seuraavaksi strukturoidun lomakehaastattelun tulokset esitellään teemoittain. Jokainen teema muodostaa tutkimuskysymysten pohjalta muodostetun oman alalukunsa.

Tulosten teemoiksi valittiin tutkimuskysymysten pohjalta positiivisen kasvatuksen toteuttaminen, positiivisen kasvatuksen mahdollisuudet ja haasteet sekä positiivisen kasvatuksen kehittäminen.

7.1 Positiivisen kasvatuksen toteuttaminen

Tässä luvussa esittelen tutkimuksessa saatuja tuloksia varhaiskasvattajien näkemyksistä positiivisesta kasvatuksesta. Tulokset keskittyvät positiivisen kasvatuksen määrittelyyn, toimintatapoihin sekä tilanteisiin, joissa varhaiskasvattajat toteuttavat positiivista kasvatusta.

7.1.1 Mitä positiivinen kasvatus on?

Ensimmäinen kysymys lomakkeessa koskee positiivisen kasvatuksen määrittelyä. Varhaiskasvattajat määrittelevät positiivisen kasvatuksen konkreettisten toimintatapojen kautta. Varhaiskasvattajien mukaan positiivinen kasvatus on pedagoginen ajattelutapa, jossa korostetaan lapsen kuuntelua, huomioonottamista, tukemista, kannustamista ja kehumista, hyvän huomaaamista sekä vahvuuksien painottamista. Vastauksista ilmenevät myös ainutkertaisuuden ymmärtämisen ja lapsen arvostamisen merkitys sekä pyrkimys välttää kieltoja, moitteita ja käskyjä päiväkodin arjessa. Varhaiskasvattajien vastauksista selviää heidän pyrkimyksensä toteuttaa positiivista kasvatusta omassa työssään päivittäin.

Lasta kunnioittava, arvostava näkemys lapsesta, lapsen ainutkertaisuus, jokainen on hyvä sellaisena kuin on.

Huomataan lapsen hyvät ominaisuudet ja vahvistetaan kehitysalueita.

Kuunnellaan lasta, tuetaan ja kannustetaan lapsen oppimista, annetaan positiivisia oppimiskokemuksia.

Turhia kieltoja ja käskyjä vältellään. Tilalle positiivisempi ote. Aikuisen olemus ja sanat merkitsevät.

7.1.2 Positiivisen kasvatuksen toimintatavat

Varhaiskasvattajien vastausten mukaan positiivinen kasvatus näkyy heidän varhaiskasvatustyössään eniten monipuolisena kehumisena ja kannustamisena. Aineistossa mainittiin lisäksi useasti positiivinen kohtaaminen ja ystävällisyys sekä hyvän huomaaminen.

Kehua ja kannustaa ”miljoona” kertaa päivässä.

Lapsen hyvä päivä alkaa heti kun hän saapuu. Hänet huomoidaan yksilöllisesti, tervehditään hymyillen ja ollaan läsnä.

Aito kannustus. Hyvän näkeminen. Vahvuuksien näkeminen.

Konkreettisia esimerkkejä positiivisen kasvatuksen toteuttamisesta kerrottiin lasten tuonti- ja hakutilanteista, ruokailusta, pukemisesta, ohjatusta toiminnasta sekä vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Lasten tuontitilanteissa otetaan jokainen lapsi vastaan nimellä huomioiden ja keskustellaan leppoisasti vanhempien kanssa.

Ruokailussa kannustetaan maistamaan, kehuaan yrityksestä.

Hyvät tavat: kiitos, anteeksi, hei hei, huomenta.

Osallisuus ilmeni suuressa osassa vastauksia ja esille tuotiin muun muassa lasten mukaan ottaminen toiminnan suunnitteluun, lasten toiveiden huomiointi, valinnanvapauden mahdollistaminen sekä oman ajattelun tukeminen.

Toiminnan suunnittelussa kuunnellaan ja myös huomioidaan lasten toiveita.

Positiivisuus on mahdollisuuksia ja valinnanvapautta; se on oman ajattelun tukemista: ”Kuinka nälkäinen olen?”, ”Mitä vaatteita tarvitsen?”.

Ottaa vastaan lapsilta tulevat ideat ja toteuttaa niitä yhdessä lapsen/lasten kanssa.

Muita aineistossa nousseita positiivisen kasvatuksen toimintatapoja ovat positiivisen oppimisympäristön luominen, oppimaan innostaminen sekä lasten onnistumisiin tarttuminen. Näitä toimintatapoja positiivisen kasvatuksen muotona ei kuvata konkreettisten esimerkkien avulla tarkemmin.

7.1.3 Positiivisen kasvatuksen tilannesidonnaisuus

Jokainen lapsi tarvitsee positiivista kasvatusta varhaiskasvattajien mukaan arjen kaikissa perustilanteissa. Lisäksi useassa vastauksessa tuotiin esille positiivisen merkitystä haastavissa kasvatustilanteissa tai erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa.

Kaikissa tilanteissa.

Etenkin silloin kun on erityisiä haasteita ja tuen tarve on suuri.

Niissä asioissa, joissa lapsi tarvitsee tukea ja harjoitusta.

Esille tuotiin myös positiivisen merkitys lapselle haasteellisissa tai negatiivisissä tilanteissa kuten ero-, riita-, kiukku- tai raivostumistilanteissa. Kyseisissä tilanteissa positiivinen kasvatusta koettiin selkeästi tärkeänä, mutta syytä siihen ei avattu konkreettisella tasolla.

Kiukkutilanteissa esim. jätetään ”huono käytös” huomiotta ja huomioidaan hyvä ja keskitytään siihen.

Etenkin jos lapsella on taipumusta joutua usein tilanteisiin, joista joutuu ”torumaan”. Annettava positiivista palautetta pienestäkin hyvästä teosta tai puheesta.

Varhaiskasvattajat kokivat erityisesti epävarmojen lasten tarvitsevan positiivista kasvatusta varhaiskasvatuksen arjessa. Myös positiivisen palautteen ja kannustuksen puute sekä negatiiviset kohtaamiset kotiympäristössä nähtiin positiivisen kasvatuksen tarvetta lisäävinä tekijöinä.

Jos on epävarma lapsi eikä luota itseensä.

E erityisen paljon positiivista kasvatusta tarvitsevat ne lapset, jotka ovat epävarmoja tai saavat paljon negatiivista kohtamista esimerkiksi omalta perheeltään.

7.2 Positiivisen kasvatuksen mahdollisuudet ja haasteet

Toisena tutkimuskysymyksenä oli selvittää mitä mahdollisuuksia ja haasteita positiiviseen kasvatukseen liittyy. Esittelen seuraavissa alaluvuissa tutkimuksessa selvinneitä mahdollisuuksia, ja sen jälkeen haasteita.

7.2.1 Itsetunnon ja minäkuvan vahvistuminen

Tutkimustuloksista nousee vahvasti esille, että varhaiskasvattajien mukaan positiivinen kasvatusta vahvistaa lapsen terveen itsetunnon ja hyvän minäkuvan kehitystä. Lähes jokainen varhaiskasvattajista mainitsee vastauksessaan vähintään toisen edellä mainituista asioita.

Se vahvistaa lapsen itsetuntoa ja auttaa vahvistamaan positiivista minäkuvaa.

Lapsi oppii huomaamaan asiat positiivisessa valossa. Itsetunto kehittyy terveellä tavalla, joka kestää pienet ja hieman isommatkin kolhut.

Varhaiskasvattajat kokivat positiivisen kasvatuksen lisäävän lapsen turvallisuuden ja pystyvyyden tunnetta sekä rohkeutta tehdä ja kokeilla uusia asioita. Positiivisen kasvatuksen avulla lapsi voi lisäksi oppia olemaan osana toiset huomioivaa ja kannustavaa yhteisöä sekä tuntea itsensä osaavaksi, tärkeäksi ja onnistuneeksi.

Lisää rohkeutta tehdä ja kokeilla uutta.

Se kasvattaa lasta ajattelemaan, tekemään päätöksiä, kuuntelemaan itseään sekä olemaan osana yhteisöä, vuorovaikutusta ja toisten huomioonottamista.

7.2.2 Positiivisen elämänasenteen rakentuminen

Aineistosta selviää, että varhaiskasvattajien näkökulmasta positiivinen kasvatustapa on myös lapsen tulevaan elämään vaikuttava kasvatustapa. Lapsen ollessa myönteisessä kasvuympäristössä hänen on helppo oppia positiivinen tapa toimia, vuorovaikuttaa ja oppia. Varhaiskasvattajien mukaan positiivisuuden näkeminen auttaa oppimaan ja tuottaa oppimisen iloa. Lisäksi varhaiskasvattajat mainitsivat vastauksissaan ilon ja naurun hyvinvointia lisäävänä tekijänä.

Positiivinen asenne tarttuu.

Positiivisuuden näkeminen auttaa luontaisesti oppimaan.

Oppimaan oppimisen ilo.

7.2.3 Positiivisen kasvatuksen haasteet

Suurimmaksi haasteeksi positiivisen kasvatuksen toteuttamiselle varhaiskasvattajat kokivat suuret ryhmäkoot ja kiireen. Lähes jokainen mainitsi ainakin toisen edellä mainituista asioista positiivisen kasvatuksen toteuttamisen haasteeksi. Lisäksi varhaiskasvattajat kokivat haasteeksi kasvattajien asenteet, väsymyksen ja pinttyneet vanhat ajattelumallit tai tavat.

Kiire, suuret lapsiryhmät.

Aikuisten ajattelemattomuus, väsymys, vanhat, pinttyneet tavat, huono ammattitaito, sensitiivisyyden puute, ja se, että ei halua nähdä asioita lapsen näkökulmasta.

Liian suuret lapsiryhmät lisäävät levottomuutta ja melua. Lapsia ei ehdi huomioida tarpeeksi yksilöllisesti ja antaa aikaa, joka taas lisää sekä lasten että aikuisten stressiä ja silloin on haastavampaa olla positiivinen.

7.3 Positiivisen kasvatuksen kehittäminen

Kolmas tutkimuskysymys liittyi positiivisen kasvatuksen kehittämiseen. Seuraavaksi esittelen varhaiskasvattajien näkemyksiä positiivisen kasvatuksen kehittämisestä.

Positiivisen kasvatuksen kehittämisen yhteydessä varhaiskasvattajat korostivat avoimen keskustelukulttuurin ylläpitämistä ja lisäämistä. Varhaiskasvattajien mukaan yksikössä käydään aktiivista laajamittaista keskustelua kasvatustilanteista, arvoista ja toimintatavoista, myös positiivisesta kasvatuksesta.

Käymme jatkuvaa keskustelua ja itsetutkiskelua. Pyrimme rehelliseen työn arviointiin ja sitä kautta työskentelytapojen ja asenteiden muuttamiseen.

Meillä nyt jo paljon keskustellaan positiivisesta kasvatuksesta ja tuodaan sitä käytäntöön.

Toinen asia, jonka varhaiskasvattajat mainitsivat positiivisen kasvatuksen kehittämisen yhteydessä, oli työntekijöiden asenteet ja sen, millä tavalla ja ketä varten varhaiskasvatustyötä tehdään. He kokivat, että päivittäin tulisi muistaa, että tekee arvokasta ja tärkeää työtä, ja että omalla työllä on suuri merkitys jokaisen ryhmään kuuluvan yksittäisen lapsen elämän ja hyvinvoinnin kannalta.

Työtä tehdään sydämellä ja positiivisessa ilmapiirissä.

Kysyn joka aamu itseltäni, miksi tulen työhön, miten voin olla jokaisen lapsen avuksi, mietimme yhdessä, miten näemme lapset – teemme maailman arvokkainta työtä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esittelen tutkimuksessa selvinneistä tuloksista tehtyjä johtopäätöksiä. Vertaan tutkimuksen tuloksia aiheen teoriapohjaan sekä aikaisempiin tutkimuksiin. Kuten aiemmin luvussa viisi tuli esille, tutkimustehtävänä oli selvittää varhaiskasvattajien näkemyksiä positiivisesta kasvatuksesta.

Tutkimuksen tuloksista on tunnistettavissa opinnäytetyöni teoriapohjan kanssa yhteneväistä tietoa, mikä voi kertoa haastattelulomakeisiin vastanneiden varhaiskasvattajien hyvästä ammattitaidosta ja kiinnostuksesta varhaiskasvatuksen alaa käsittelevää tuoretta tietoa kohtaan. Varhaiskasvattajat määrittelevät tutkimuksen tuloksissa positiivisen kasvatuksen pedagogiseksi ajattelutavaksi, jossa korostetaan lapsen kuuntelua, huomioonottamista, tukemista, kannustamista ja kehumista, hyvän huomaamista sekä vahvuuksien painottamista. Tämä määritelmä sisältää lukuisia yhteneväisyyksiä luvun kolme määritelmän kanssa. Tästä voidaan päätellä, että positiivinen kasvatusta on varhaiskasvattajille terminä tuttu ja he ymmärtävät sen merkityksen.

Tutkimuksen aineistossa huomioidaan osallisuus, pedagoginen dokumentointi, myönteinen vuorovaikutus, minäkuvan ja itsetunnon kehittymisen tukeminen sekä kannustamisen merkitys, jotka mainitaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa useasti eri yhteyksissä. (Opetushallitus 2016, 20–52.) Myönteisen vuorovaikutuksen ja kosketuksen merkitystä korostetaan niin tutkimukseni tuloksissa kuin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa,

joiden mukaan myönteisen kosketuksen ja läheisyyden tunteet edistävät oppimista ja lapsen kokemaa turvallisuutta (Opetushallitus 2016, 21–22). Lisäksi aineistosta nousee esille myönteisten oppimiskokemusten mahdollistaminen, joka on myös varhaiskasvatustain 2 §:n mukaan yksi varhaiskasvatuksen tavoitteista (PhL 580/2015).

Kokonaisuudessaan positiivinen kasvatustavoite näyttäytyy tutkimuksen tuloksissa hyvässä valossa. Varhaiskasvatustavoitteet arvostavat arjessa toteutettavaa positiivista kasvatusta ja tuntevat sen merkityksen. Tuloksista voi huomata, että positiivista kasvatusta itsessään pidetään arvokkaana työskentelymenetelmänä ja sen koetaan vaikuttavan myönteisesti lasten hyvinvointiin ja kehitykseen. Positiivisen kasvatustavoitteen toteuttamiseen halutaan selkeästi panostaa tutkimukseen osallistuneiden varhaiskasvatustavoitteiden keskuudessa.

Ensimmäinen tutkimuskysymyksistäni on: ”Miten positiivista kasvatusta toteutetaan varhaiskasvatustavoitteissa?”. Haastattelulomakkeiden vastauksista muotoutuu käsitys, jonka mukaan positiivisen kasvatustavoitteen toimintatavat näkyvät konkreettisesti varhaiskasvatustavoitteissa kehumisena, kannustamisena, osallisuuden mahdollistamisena, positiivisena kohtaamisena ja ystävällisyytenä, sekä lapsen vahvuuksien tunnistamisena. Tutkimuksen tuloksissa erottuu lisäksi näkemys siitä, että jokainen lapsi tarvitsee positiivista kasvatusta, kehumista ja myönteisiä kokemuksia varhaiskasvatustavoitteissa. Myös Kumpulaisen ym. (2014, 228–230) mukaan kasvatustavoite- ja opetustavoitteissa toteutettavan positiivisen pedagogiikan perusajatuksiin kuuluvat myönteisen toimintakulttuurin ylläpitäminen, lapsen toimijuuden sekä osallisuuden mahdollistaminen, myönteiset tunteet oppimisen ja hyvinvoinnin voimavarana sekä lapsen vahvuuksien tunnistaminen.

Norrish ym. (2013, 148–149) kuvailevat positiivista kasvatusta opetustavoitelmänä, jossa yhdistyvät positiivisen psykologian periaatteet ja käytännön opetus yhdistettynä kasvatustavoitteisiin esimerkkeihin. Positiivinen kasvatustavoite heidän mukaansa sekä yksilöitä että yhteisöjä. Positiivisen kasvatustavoitteen ilmenemistä ja vaikutuksia erilaisissa oppimisympäristöissä he kuvaavat antamalla esimerkkejä päivän aikana koetuista tunteista ja kokemuksista. Useat esimerkit, kuten positiivisten tunteiden kokeminen sekä kokemus oman työn merkityksellisyydestä ja arvostuksesta ilmenevät vahvasti myös oman opinäytetyöni tuloksissa.

Haastattelulomakkeen aineiston lisäksi osallistuvan havainnoinnin aineistosta nousee esiin varhaiskasvatustavoitteiden pyrkimys rohkaista lapsia itseilmaisuuksiin ja tunteiden näyttämiseen. Myös Varhaiskasvatustavoitteen perusteiden mukaan varhaiskasvatustavoitteissa lapsia rohkaistaan sanalliseen ja keholiseen ilmaisuun, autetaan tunteiden ilmaisussa sekä annetaan tilaa erilaisille tunteille. (Opetushallitus 2016, 23–43.)

Tutkimukseni tulos positiivisen kasvatustavoitteen toimintatavoista varhaiskasvatustavoitteissa on samansuuntainen Eevaleena Heikkilän (2014) opinäytetyön ”Onnistuminen huomataan! Positiivinen pedagogiikka 3-6-vuotiaiden lasten

päivähoidossa” kanssa. Sekä omani että Heikkilän tutkimuksen tuloksissa nousee tärkeänä osana esiin lasten kannustaminen, kehuminen, sekä lasten taitojen ja myönteisten ominaisuuksien huomioiminen sekä ainutkertaisuuden hyväksyminen. Sekä omani että Heikkilän tutkimuksen tuloksissa nousee esiin laajalti yhteneviä tuloksia etenkin positiivisen toteuttamisesta varhaiskasvatuksen arjessa. Aikuisen rooli kannustajana, rohkaisijana ja arjen positiivisten tilanteiden mahdollistajan näyttäytyy molemmissa tutkimuksissa hyvin samankaltaisena.

Jonna Jaatisen (2012) Pro gradu- tutkielman painopiste on lasten kokemuksissa ja lasten itse dokumentoimissaan hetkissä. Molempien tutkimusten tuloksissa nousevat esille osallisuus, dokumentointi sekä myönteiset vuorovaikutussuhteet. Jaatisen tutkielman tuloksissa korostuu lisäksi ystävyys ja sen vuorovaikutussuhteen myönteinen merkitys, kun taas omassa tutkimuksessani korostuu myönteisen vuorovaikutussuhteen merkitys lapsen ja varhaiskasvattajan välillä. Varhaiskasvattajien rooli myönteisten kokemusten rakentumisprosessissa koettiin molemmissa tutkimuksissa merkityksellisenä.

Toinen tutkimuskysymyksen koskee positiiviseen kasvatukseen liittyviä mahdollisuuksia ja haasteita. Haastattelulomakkeiden vastauksissa varhaiskasvattajat nimesivät positiivisen kasvatuksen mahdollisuuksiksi itsetunnon ja minäkuvan kehittymisen myönteisen palautteen kautta, joka mainitaan myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 52). Lisäksi varhaiskasvattajat korostivat positiivisen kasvatuksen lisäävän turvallisuuden ja pysyvyyden tunnetta sekä rohkeutta tehdä ja kokeilla uusia asioita. Positiivinen kasvatusta mahdollistaa kannustavaan ja toiset huomioon ottavaan yhteisöön kuulumisen sekä tunteen siitä, että on osaava, onnistunut ja tärkeä. Tuloksissa puhutaan lisäksi positiivisen kasvatuksen auttavan lasta muodostamaan myönteisen suhtautumisen tulevaisuuteen, joka mainitaan myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvien taitojen yhteydessä. (Opetushallitus 2016, 23.)

Kolmas tutkimuskysymyksen koskee positiivisen kasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvattajien näkemysten mukaan avoin keskustelukulttuuri ja sen ylläpitäminen ovat tärkeässä asemassa positiivisen kasvatuksen kehittämisessä. Myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan toimintakulttuurin arvioinnin ja kehittämisen yhteydessä ammatillinen keskustelu (Opetushallitus 2016, 28–29). Lisäksi varhaiskasvattajat kertoivat vastauksissaan työntekijöiden asenteiden vaikuttavan positiivisuuteen ja edelleen tapaan toteuttaa varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet korostavat yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista sekä kehottavat omien asenteiden pohdintaan, ja etenkin tiedostamaan sen, miten asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. (Opetushallitus 2016, 30.) Lisäksi vastauksissa korostettiin oman työn merkityksen laajaa ymmärtämistä ja arvostamista.

9 POHDINTA

Kiinnostuin positiivisesta kasvatuksesta opiskeluihini liittyvien käytännön harjoitteluiden aikana. Sain itse eri tahoilta positiivista palautetta siitä, kuinka puhun lapsille, kehun, kannustan ja keskityn haasteidenkin edessä päivän hyviin asioihin ja lapsen myönteisiin ominaisuuksiin. Näin alkoi rakentua idea positiivisesta kasvatuksesta opinnäytetyön aiheena. Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa pohdin paljon, mitä termiä olisi kannattavaa käyttää. Pohdin onko positiivinen kasvatusta oikea termi kun tieteellistä faktaa ei suoranaisesti tällä nimikkeellä ole olemassa. Toisaalta taas positiivinen pedagogiikka viittaa selkeästi tietynlaiseen erityiseen pedagogiseen suuntaukseen. Päädyin pitkällisen pohdinnan jälkeen käyttämään positiivinen kasvatusta termiä sen monimuotoisuuden ja näkemyksiä laajasti tarjoavan merkityksen takia.

Opinnäytetyöni otettiin tutkimuksen kohteena olevassa päiväkodissa hyvin vastaan ja yhteistyö varhaiskasvatushenkilöstön kanssa sujui erittäin hyvin. Tutkimuslupa myönnettiin elokuussa 2017. Käytännön asioista oli sovittu jo kesän aikana päiväkodin johtajan kanssa. Aloitin muutaman viikon päästä tutkimusluvan myöntämisestä osallistuvan havainnoinnin toteuttamisen yksikössä. Pian havainnoinnin jälkeen toimitin haastattelulomakkeet henkilökohtaisesti päiväkodille. Tutkimukseni lomakehaastattelun vastausprosentti oli sata, joten tutkimusten analysoinnin kannalta laaja aineisto helpotti teemoittamalla toteuttamaani aineiston analyysiä.

Olin tyytyväinen valitsemini aineistonkeruumenetelmiin ja niiden avulla saamaani aineistoon. Toimiessani tutkijana ensimmäistä kertaa, lisäksi myös havainnoinnin sekä kyselylomakkeen ollessa itselleni melko vieraita aineistonkeruutapoja, yllätyin positiivisesti opinnäytetyöprosessin kenttävaiheen sujuvuudesta. Sain paljon monipuolista ja tutkimuskysymyksiini hyvin vastaavaa aineistoa, joten myös aineiston analyysi oli sujuvaa. Osallistuva havainnointi tuntui toimivalta menetelmältä etenkin kun tiedonkeruun lomassa syntyi myös hyviä keskusteluita niin varhaiskasvattajien kuin lastenkin kanssa. Strukturoitu lomakehaastattelu ja sen avoimet kysymykset toimivat hyvin. Tietysti lomakehaastattelua olisi täydentänyt suullinen haastattelu, jossa olisin voinut esittää tarkentavia kysymyksiä vastaajille. Lomakkeen vastaukset olivat kuitenkin runsassanaisia ja hyvin pohdittuja, joten suullisen haastattelun tarve ei mielestäni ollut ilmeinen.

Uskon tutkimuskohteenani olleen päiväkodin hyötyvän tutkimuksestani etenkin toiminnan kehittämisen ja keskustelun näkökulmasta. Uskon myös opinnäytetyöni aiheen tukevan heidän jo olemassa olevia toimintatapojaan ja lisäävän keskustelua positiivisesta kasvatuksesta. Tutkimukseni tuloksia voivat hyödyntää tutkimuksen kohteena olevan päiväkodin lisäksi kaikki positiivisesta kasvatuksesta kiinnostuneet tahot ammattikuntaan katsomatta. Tutkimuksen sijoittuessa varhaiskasvatuksen kontekstiin se tarjoaa varhaiskasvatuksen parissa työskenteleville erityisiä konkreettisia esimerkkejä sekä

teoriatiedon kautta mahdollista uutta tietoa aiheesta. Tutkimus koskee kuitenkin vain tutkittavaa päiväkotia ja sen henkilöstön näkemyksiä, joten tuloksia ei voida sellaisenaan yleistää.

Opinnäytetyöprosessini lähti kunnolla käyntiin elokuussa 2017 ja eteni reipasta tahtia. Opinnäytetyötä tehdessäni syvensin tietoani uudesta varhaiskasvatussuunnitelmasta ja sen osa-alueista sekä positiivisen kasvatuksen moninaisuudesta ja siihen liittyvästä tietopohjasta kuten positiivisesta pedagogiikasta. Koen saaneeni lisää valmiuksia työskennellä lastentarhanopettajana varhaiskasvatuksen parissa opinnäytetyöprosessini myötä. Varhaiskasvatuksen ilmiöiden ja toiminnan kriittinen tarkastelu sekä positiivisen kasvatuksen nostaminen varhaiskasvattajien tietoisuuteen ja aktiivisesti käytettäväksi työmenetelmäksi ovat nyt työni kannalta olennaisia asioita.

Jatkotutkimusideoita pohdin tutkimuksen loppuvaiheessa. Mielenkiintoista olisi keskittyä positiivisen kasvatuksen vaikutuksiin ja seurata sen toteuttamista pitkällä aikavälillä. Vaikutusten tutkiminen on kuitenkin erittäin haastava ja pitkä prosessi, joten opinnäytetyönä sen toteuttaminen voisi olla liiankin haastavaa. Lasten ja vanhempien näkökulma positiiviseen kasvatukseen toisi myös uutta tutkimustietoa aiheesta. Lasten ja vanhempien kokemuksia positiivisesta kasvatuksesta voisi selvittää esimerkiksi haastattelun avulla.

Positiivisen, myönteisen ajattelutavan ja puheen lisääminen niin varhaiskasvatus kuin missä tahansa muussakin ympäristössä saa aikaan lisää positiivisuutta ja hyviä asioita. Hyvän huomaamiseen, positiivisen palautteen antamiseen ja myönteisen ilmapiirin lisäämiseen käytetystä ajasta hyötyy yksilöiden lisäksi koko yhteisö- tuloksenaan hyvinvoivat lapset ja aikuiset.

LÄHTEET

Eskola, J., Suoranta, J. (2005). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Grönfors, M. (2007). Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 2., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 151–167.

Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. (2009). Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Helsinki: Printel Oy.

Heikkilä, E. (2014). ”Onnistuminen huomataan!” – Positiivinen pedagogiikka 3-6-vuotiaiden lasten päivähoidossa. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.9.2017 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/82145/Heikkila_Eeva-leena.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. (2016) Lasten oikeudet ja aikuisen vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (1997). Tutki ja Kirjoita. Helsinki: Tammi.

Jaatinen, J. (2012) Onnistumista ja iloa esiopetuksen arjessa – Lapset omien kokemustensa dokumentoijina. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Varhaiskasvatuksen koulutus. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 31.8.2017. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84188/gradu06383.pdf?sequence=1>

Kananen, J. (2008). Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja- sarja.

Kananen, J. & Makkonen, T. (toim.) (2014). Etnografinen tutkimus. Miten kirjoitan etnografisen opinnäytetyön? Suomen Yliopistopaino Oy: Juvenes Print.

Kataja, E. (2014). Yhteinen osallisuus varhaiskasvatuksen pedagogiikassa. Teoksessa J. Heikka, E. Fonsèn, J. Elo & J. Leinonen (toim.) *Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa*. Tampere: Kopioniini Oy. 56–79.

Keskinen R., Lounassalo J. (2011). Pedagoginen dokumentointi. Leppoistava osallisuuden mahdollistaja. Teoksessa A. Mäkitalo, S. Nevanen, M. Ojala, S. Tast, T. Vennnen & B. Vilpas (toim.) *Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä*

ja tutkimista päiväkodin arjessa 2. Soccan ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 25, 199–216.

Kiviniemi, K. (2007). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 2., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 70–85.

Kumpulainen, K., Mikkola, A., Rajala, A., Hilppö, J. & Lipponen, L. (2014). Positiivisen pedagogiikan jäljillä. Teoksessa L. Uusitalo-Malmivaara (toim.) *Positiivisen psykologian voima*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 224–242.

Metsämuuronen, J. (2008). Laadullisen tutkimuksen perusteet. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus.

Norrish, J. M., Williams, P., O'Connor M. & Robinson, J. (2013). An applied framework for Positive Education. *International Journal of Wellbeing* 3(2), 147-161.

Opetushallitus (2016). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Tampere: Juvenes Print- Suomen yliopistopaino Oy. Viitattu 15.8.2017 osoitteesta http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

PhL. Varhaiskasvatuslaki 8.5.2015/580. Viitattu 20.9.2017 osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

PhL. Varhaiskasvatuslaki 29.1.2016/108. Viitattu 10.9.2017 osoitteesta <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Roos, P. (2016). Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa: Waasa Graphics Oy.

Turja, L. (2011). Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala, L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 41–53.

Uusitalo-Malmivaara, L. (2014). Positiivinen psykologia – mitä se on? Teoksessa L. Uusitalo-Malmivaara (toim.) *Positiivisen psykologian voima*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 18–26.

Uusitalo-Malmivaara, L & Vuorinen, K. (2017) Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteenvahvuutensa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Yhdistyneet kansakunnat. (1991). Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista. New York. Viitattu 17.8.2017 osoitteesta https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

HAVAINNOINTILOMAKE

AIKA (pvm, klo) : _____

PAIKKA: _____

LÄSNÄOLIJAT (lukumäärä):

__ lapsi/lasta

__ kasvattaja/kasvattajat

__ muu/muut, _____

TOIMINTA, TAPAHTUMA, TEKEMINEN:

KASVATTAJAN JA LAPSEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS (PUHE, ÄÄNENKÄYTTÖ, ILMEET, ELEET, KOSKETUS..):

POSITIIVINEN PALAUTE (KANNUSTUS, KEHU..):

OSALLISUUS (LASTEN MIELIPITEIDEN HUOMIOIMINEN, VAIHTOEHTOJEN TARJOAMINEN..):

LOMAKEHAASTATTELU

Hei Hattelmalan päiväkodin väki!

Olette valikoituneet yhteistyökumppanikseni opinnäytetyöprojektiin ja nyt Teidän olisi aika vastata lomakehaastatteluuni. Sen avulla haluan selvittää varhaiskasvatustyksikkönne **henkilöstön näkemyksiä positiivisesta kasvatuksesta**. Vastauksenne käsitellään luottamuksellisesti ja anonyymisti. Vastaaminen on vapaaehtoista. Toivon, että varaatte aikaa kyselyyn vastaamiseen noin 15 minuuttia.

Voit käyttää vastaamiseen lomakkeen lisäksi paperin kääntöpuolta tai erillistä paperia. Vastaathan kyselyyn **oman työsi ja kokemuksesi perusteella viimeistään 12.9.2017 mennessä**.

1. Mikä on työtehtäväsi?

2. Kuinka paljon kokemusta sinulla on varhaiskasvatuksesta? (X)
 alle 5 vuotta 5-10 vuotta
 10-20 vuotta yli 20 vuotta

3. Mitä positiivinen kasvatusta mielestäsi tarkoittaa?

4. Miten positiivinen kasvatusta näkyy yksikkösi/ryhmäsi arjessa? Kerro konkreettisia esimerkkejä. (Esimerkiksi ohjatussa toiminnassa, ulkoilussa, vapaassa leikissä, ruokailussa, pienryhmissä tai lapsen tuonti- ja hakutilanteissa.)

5. Mitä hyötyä positiivisesta kasvatuksesta on lapselle?

6. Missä tilanteissa lapsi tarvitsee positiivista kasvatusta?

7. Mitkä asiat ovat mielestäsi haasteena positiivisen kasvatuksen toteuttamiselle?

8. Miten kehittäisit positiivista kasvatusta yksikössäsi/ryhmässäsi/omassa työssäsi?

Lämmin kiitos vastauksestasi! Voit nyt laittaa vastauksesi sille varattuun kirjekuoreen ja sulkea kuoren. **Tulen noutamaan vastauksenne päiväkodiltanne keskiviikkona 13.9.2017.**

Jos sinulla on jotakin kysyttävää opinnäytetyöhöni liittyen ota rohkeasti yhteyttä minuun. Löydät yhteystietoni sivun alalaidasta. Tulen olemaan yhteydessä päiväkotinne opinnäytetyöprosessin jatkuessa. Mukavaa syksyn alkua Teille kaikille! ☺

Milla Raitala
Sosionomiopiskelija, HAMK
milla.raitala@student.hamk.fi
puh. 044-3110126